

Школяренко В.І.,
кандидат філологічних наук,
Сумський державний
педагогічний університет

ФРАЗЕОЛОГІЧНА ОМОНІМІЯ ТА ФРАЗЕОЛОГІЧНА ДЕАКТУАЛІЗАЦІЯ

Мовне значення взагалі і фразеологічне зокрема характеризуються дифузністю, рухливістю, легкістю придбання нового понятійного змісту, більш актуального для сучасної епохи. Омонімія є явищем семантичного варіювання фразеологічних одиниць (ФО), під час якого відбувається зміна семантичного інваріанта фразеологізму. Як показує фактичний матеріал, ситуація, яка передається прямим значенням змінного словосполучення, може бути інтерпретована по-різному, може мати декілька логіко-семантичних аспектів, що виводяться шляхом дедукції з певної ситуації. Подібне явище пояснюється актуалізацією різних потенційних сем, які відіграють суттєву роль у виникненні фразеологічного значення. У зв'язку з цим ФО може мати в процесі мовного розвитку різноманітний понятійний і емоційно-оцінний зміст. Так, в словнику Кампе ФО *zwischen Tür und Angel stecken* реєструється з значенням *in der Klemme stecken, in einer mißlichen Lage, zwischen zwei Fällen, unter welchen man wählen soll, sich befinden*. У словнику Вандера та ж сама ФО кодифікується із значенням *eingeklemmt, in Not /oder im Gehen/*. Відбувається поява нового фразеологічного значення, хоча перевага надається першому значенню, про що свідчить зареєстрований в тому ж словнику фразеологізм *zwischen Tür und Angel klemmen /in die Klemme bringen, peinigen/*. В Duden значення ФО *zwischen Tür und Angel* експлікується наступною дефініцією *in Eile, ohne genügend Zeit /für etw./ zu haben, im Weggehen*. Внутрішня форма архаїчного значення даного фразеологізму базується на уявленні про надзвичайну незручність, неприємність становища людини, яка гостро нею відчувається. На аналогічному уявленні побудована внутрішня форма ФО *zwischen Baum und Borke sitzen/stecken/stehe /Duden/*. Сучасне значення *zwischen Tür und Angel stecken* має внутрішню форму, в основі якої лежить уявлення про те, що біля дверей, поспішаючи, людина, має намір ще щось сказати або зробити. У подібному випадку ми маємо дві внутрішні форми, які створюють різне розшифрування одного й того ж образу, різний мотиваційний підтекст і різні значення однієї мовної форми.

Розходження образних асоціацій у процесі розвитку ФО може бути проілюстроване таким прикладом. Якщо у носія німецької мови на сучасному етапі фразеологічний комплекс *Haare auf den Zähnen haben* викликає асоціації з агресивною, різкою людиною /причому переважно з жінкою/, то на початку 19 століття ця ФО асоціювалася з досвідченою людиною, яка має глибокі знання, велику силу, про що свідчить дефініція значення цього фразеологізму в словнику Кампе: *Haare auf den Zähnen haben /ein in seinem Fache erfahrener, geübter Mann sein, viel Kraft, Erfahrung, Kenntnis besitzen/*.

Сучасне значення цього фразеологізму має в основі іншу внутрішню форму. Семантичний розвиток ФО *Haare auf den Zähnen haben* підтверджує системний

характер фразеологічної мотивованості /пор. з компонентною групою “*in den Haaren*“, яка вносить до фразеологічної семантики ідею лайки [6, 76]. У наведеному прикладі відбувається перехід від позитивної характеристики особи до негативної. Причини семантичного варіювання у цьому випадку мають системно-семантичний характер. Таким чином, варіювання семантики ФО може торкатися одного або декількох аспектів одночасно. Використання мовних форм для позначення предметів, явищ базується, з одного боку, на особливості людської психіки сприймати нове на основі вже пізнаного і, з іншого боку, на прагненні мовної економії.

Розвиток омонімічного значення ФО, що супроводжується деактуалізацією значення, наявного на початку 19 століття, є характерним також для таких фразеологізмів: Campe: *eine Gelegenheit vom Zaune brechen /einen nichtigen Vorwand zu einem Zwecke, einer Gewalttätigkeit hernehmen, anführen/* - Duden: *etw. /einen Streit/Zwist/Krieg o.ä. /vom Zaune brechen /heraufbeschwören, plötzlich damit beginnen/;* Campe: *ihm brennt die Stelle unter den Füßen /er ist ungeduldig, eilfertig/* - Duden: *j-m brennt der Boden unter den Füßen /j-m wird es an seinem Aufenthaltsort zu gefährlich/* u.a. У останньому випадку розвиток нового, омонімічного, значення супроводжується появою негативної оцінки. Отже, в процесі розвитку фразеологічного складу мови ситуація, що відображається прямим значенням змінного сполучення слів може переосмислюватися в різних напрямках. Спостерігається контраст між відповідними, закріпленими за компонентами ФО значеннями і широкими можливостями образу на позначення комплексних ситуацій або дій [10, 424].

Досліджуваний матеріал показує, що внутрішня форма не може бути ототожненою з образом, покладеним в основу переосмислення. Внутрішня форма входить в образ, є його складовою частиною, але не дорівнює /або “не прирівнюється до нього“/ йому. Семантичне варіювання ФО детермінується не лише багатогранністю образів, але й особливістю мислення і психології людини. Ця особливість полягає в „оперуванні розпливчастими поняттями та прагматичною загостреністю мови і мислення, що спонукає мовлян кожного разу специфічно виділяти в позалінгвістичних об'єктах різноманітні риси“. У зв'язку з цим Р.А.Будагов підкреслює, що “факт різного сприйняття внутрішньої форми мовних знаків в різні історичні епохи свідчить не лише про рух самих знаків, а й про розвиток людського мислення, що розкривається в історичному становленні семантики одиниць мови” [2, 65].

В.Г.Гак розглядає семантичні зміни як загальні закони мовної семантики та ономасіології, які відображають найбільш загальні семантичні закони [3, 79-96]. В основі таких змін значення, як розширення, звуження, перенесення лежать формально-логічні закономірності мислення. Виділяється чотири типи відношень між поняттями: відношення рівнозначності, контрадикторності, підпорядкування, перехрещення. Ці логічні відношення послужили основою успішного вивчення семантичних відношень та їхніх змін в історичній семасіології [1, 177-181]. Як показали дослідження фразеологічного матеріалу, між значенням змінного словесного сполучення та фразеологічною семантикою спостерігаються перелічені

типи формально-логічних відношень.

У процесі розвитку в окремих ФО змінюється тип формально-логічного співвідношення між значенням змінного словесного комплексу, з яким генетично пов'язана ФО, та фразеологічним значенням, в чому виявляється динамічність семантичного розвитку ФО. Розвиток контрадикторних відношень між поняттями зумовлює виникнення протилежного значення у ФО. Так, в основі зареєстрованої в словнику Кампе ФО *etw. ist auf dem besten Wege von der Welt /hat den erwünschtesten Fortgang/* лежать причинно-наслідкові зв'язки. Дешифрування ФО *auf dem besten Weg(e) sein* відповідно до даних Duden відбувається за принципом „розумій навпаки“: *oft, iron.: durch sein Verhalten einen bestimmten /nicht wünschenswerten/ Zustand bald erreicht haben.*

Подібним є шлях розвитку, внаслідок якого утворюється енантіосемічне значення, наприклад: *Campe: das hat sich gewaschen /das kann sich sehen lassen, das ist so züglich, trefflich/ - Duden: sich gewaschen haben /ugs.: von äußerst beeindruckender Art sein/ u. unangenehmer Art sein,* що знайшло відображення в прикладах, які ілюструють цю ФО в словниковій статті: *die Klassenarbeit hat sich gewaschen: eine Ohrfeige, Strafe, die sich gewaschen hat.* Семантичний розвиток подібних фразеологізмів, а також окремих вищенаведених /див. ФО *Haare auf den Zähnen haben* та ін./, характеризується зміною знака позитивної оцінки на негативну, що відповідає характерній особливості фразеологічної семантики, яка виявляється в тому, що негативно конотативні поля в фразеології завжди є більшими в кількісному відношенні, ніж поля з позитивною конотацією.

Ознайомлення з аналізом семантичних зв'язків фразеологізмів у різних авторів свідчить про поглиблений інтерес до з'ясування фактів омонімії. Ми вважаємо, що дослідження семантичних особливостей ФО, їхня всебічна характеристика вимагає розгляду цього цікавого явища. Серед фактичного матеріалу нами була виявлена невелика кількість фразеологічних омонімів. Це зумовлене своєрідністю структури і самої семантики фразеологізмів, бо збіг двох ФО, які б збігалися не одним, а кількома компонентами і становили б єдине ціле, трапляється дуже рідко. Те, що омонімія у сфері фразеології є обмеженою, не викликає заперечень. Однак наведені факти свідчать, що це явище все ж властиве певній частині стійких одиниць.

Важливою ознакою розвитку фразеологічної системи є зникнення застарілих фразеологізмів [9, 118]. Теа Шиппан зазначає, що слова зникають разом із зникненням предметів, а також якщо вони замінюються іншими словами, які краще передають означуване, уточнюють його, викликають більш інтенсивні асоціації [11, 207].

До одиниць, які вийшли з ужитку О.О.Дмитрієва відносить перш за все ті з них, які пов'язуються з застарілими реаліями й поняттями. До лінгвістичних причин архаїзації, на її думку, можна віднести появу більш експресивного варіанту чи синоніма, що стали загальноживаними та втрату лексичною одиницею, компонентом фразеологізму одного лексико-семантичного варіанту, на основі якого будується фразеологічний образ [4, 6]. На нашу думку, застаріння, понять та реалій не є основною причиною виходу ФО з ужитку. Вірніше, ця причина носить опосередкований характер. “Реальні уявлення, що викликали до життя фразеологічний образ, застарівають, і, кінець кінцем, зникають. Цей процес нерідко

вабить до себе й поступове застаріння й зникнення самої ФО, що відображає такі уявлення” [7, 33]. Диференційований підхід до застарілих ФО, їх розподіл на фразеологічні архаїзми та історизми, а також дослідження співвідношення цих одиниць у загальному процесі деактуалізації ФО сприяє, на наш погляд, правильному розумінню тенденції розвитку ФО.

Під деактуалізацією ФО ми розуміємо процес виходу їх з ужитку, який порушує один або два аспекти фразеологічних знаків. Ми будемо оперувати такими визначеннями: фразеологічні історизми - мовні одиниці, що позначають застарілі для сучасного суспільства поняття, реалії; фразеологічні архаїзми - одиниці, які є результатом деактуалізації образу, на основі якого відбулося переосмислення. Вони позначають цілком сучасні поняття.

А.Г.Назарян вбачає основну причину деактуалізації ФО не в тому, що застаріває означуване нею поняття, а в тому, що вона втрачає свою актуальність як образно-експресивний засіб вираження на даному історичному етапі розвитку мови [8, 133]. Ми поділяємо думку автора, враховуючи однак, що вихід ФО з ужитку частково зумовлений і застарінням, і деактуалізацією означуваного нею поняття [5, 39].

Серед ФО, які підлягають деактуалізації, нами розглядаються: 1/ ФО, що вийшли з ужитку в зв'язку з деактуалізацією того, що позначається /фразеологічні архаїзми/; 2/ ФО, які втратили свою актуальність в зв'язку з деактуалізацією позначуваного /фразеологічні історизми/; 3/ застарілі значення ФО, наявних в мові; 4/ члени фразеологічних серій, які вийшли з ужитку.

Застаріння образів, покладених в основу переосмислення ФО, які позначають поняття, що існують у сучасній дійсності, приводить до пониження актуальності цих одиниць і до переходу їх до розряду архаїзмів. У нашому матеріалі архаїзмами є ФО, зареєстровані в словнику Кампе і відсутні в словнику Duden, тобто які вийшли з ужитку на сучасному етапі. Цей же критерій, а саме відсутність лексикографічної фіксації в сучасному словнику Duden став основою ідентифікації фразеологічних історизмів, які виникли внаслідок деактуалізації понять, позначуваних ними.

Фразеологічні історизми відображають в своєму змісті історію, культуру, умови життя німецького народу в минулому. Їм притаманна національно-культурна семантика, до складу якої входять цілі комплекси різноманітних фонових знань. До історизмів належать ФО, значення яких має актуальність лише на певному відрізку історії німецького народу, наприклад: *keine Henne fliegt über die Mauer /man nimmt keinen Leibeigenen in einer Stadt zum Bürger an/*.

Серед застарілих є такі ФО, які не вважаються історизмами, але близькі до них за своєю семантикою, оскільки вони відображають поняття, які ще існують у сучасній дійсності, але не такі розповсюджені, як раніше. До них належать ФО, які позначають поняття “катування”: Кампе: *auf die peinliche Frage erkennen /kommen/*; знряддя тортур: *der spanische Mantel /ein hölzernes und schweres Ding, beinahe wie eine Glocke gestaltet, mit einer Öffnung an dem oberen engern und gerundeten Ende, welches einem Verbrecher, damit er es zur Strafe trage, gleich einem Mantel über den Schultern befestigt wird, so das der Kopf nur herausraget/*; *der gespickte Hase /eine mit Stacheln versehene Welle, welche unter dem Rücken dessen, der auf die Folter gespannt wird, umgehert und denselben aufritzet/*; страта: Кампе: *Hängelbirnen essen /gehängt werden/*; Кампе: *mit des Seilers Tochter Hochzeit halten /gehängt werden/*; *einen trocken*

scheren /vom Enthaupten/; Campe: einem einen roten Hahn auf das Dach setzen; danach soll der rote Hahn krähen /der Ausdruck der Mordbrenner, mit welchem sie drohen/. У цих ФО компонентна група “der rote Hahn” має типовий образ “пожежа”.

Втратили свою актуальність також такі поняття, як “дуель, володіння шпагою”: *Campe: Kugeln wechseln; eine gute Fuchtel führen /mit einem Degen gut züchtigen können/; “забобони”; Campe: sich fest machen /sich durch abergläubische Mittel gegen Schuß und Hieb sichern/; fest sein /auf solche Art gegen Schuß und Hieb gesichert sein/; einem einen Weidmann setzen /ihm einen zauberischen Streich spielen, z.B. dass ihm das Gewehr versage/.*

Значно знизилась роль релігії в суспільному житті німецького народу, що призведе до деактуалізації ФО, які мають релігійне забарвлення: *Campe: aus der Welt gehen, die Welt verlassen /in ein Kloster gehen/; in eine bessere, schönere Welt übergehen /nach dem Tode, dem Geiste nach auf einen anderen Himmelskörper versetzt werden/; das Reich der Herrlichkeit /die künftige Glückseligkeit der wahren Gottesverehrer nach diesem Leben/.*

Історизмами стали також ФО, які відображають поняття термінологічного походження, пов'язані з ремеслами, сільським господарством, з старою технологією гірничої справи, судноплавством. Наприклад: *Campe: der Zettel hängt an der Schnur /das Lehen ist bestätigt/; einen Bock machen /Bergbau; mangelhaften Rost machen/; eine Husche bekommen /wenn einem Bergmann unvermutet ein Unfall zugestoßen ist, in welcher Bedeutung man sonst sagt, er hat eine Ohrfeige bekommen/.*

Зникнення вищенаведених ФО з фразеологічного складу сучасної німецької мови зумовилося змінами в політико-ексномічній і соціальній сферах життя німецького народу.

Основну частину фразеологічних деактуалізацій складають фразеологічні архаїзми. Перехід ФО до розряду історизмів зумовлюється екстралінгвістичними причинами; архаїзація ФО - результат впливу як лінгвістичних, так і екстралінгвістичних факторів.

Семантична архаїзація, тобто відмирання окремих значень ФО, стосується фразеологічної архаїзації ФО в цілому. Перехід полісемічних фразеологізмів в моносемічні є результатом динамічних процесів в семантичному розвитку ФО. Наприклад: *Campe: einem /einer/ den Hof machen /sich bei ihm versammeln, sich zu ihm begeben aus Höflichkeit, ihm aufzuwarten; einer Dame seine Aufwartung machen, besonders als ein Liebhaber/ - Duden: j-m /einem Mädchen, einer Frau/den Hof machen /veraltend, noch scherzh./; ein Mädchen, eine Frau in galanter Weise umwerben, sich um ihre Gunst bemühen/.*

Дослідження фразеологічних архаїзмів являє собою значний інтерес, оскільки фразеологічна архаїзація є одним з найважливіших стимулів зміни та розвитку засобів фразеологічної номінації. Відмирання окремих значень ФО або цілих фразеологічних значень породжує необхідність заміни старої номінативної одиниці новою.

Процес деактуалізації ФО звичайно відбувається завдяки їхньому застарінню, звуженню сфери їхнього застосування. Такі одиниці відходять на периферію

фразеологічного складу і стають притаманними одній соціальній або віковій групі носіїв німецької мови. Застарілі фразеологізми не однакові за ступенем застаріння: одні з них є застарілими /*veraltet*/, тобто вони не використовуються в звичайному мовленні. Інші перебувають на стадії застаріння і є властивими, в основному, для лексикону людей старшого покоління /*veraltend*/. Наявність у фразеологічному складі проміжних утворень, периферійних елементів, які не належать до стандартних протиставлень і взаємозв'язків, є фактором, що демонструє відкритий характер фразеологічної субсистеми. Наприклад: Duden: *j-m, einer Sache unhold sein /dichter., veraltend; nicht geneigt, nicht zugetan sein/; auf der Walstatt bleiben /veraltet; im Kampf, im Krieg fallen/* у.а.

Перехід ФО на периферію фразеологічної субсистеми, деактуалізація ФО зумовлені в окремих випадках затемненням мотивування образу ФО, наприклад: Campe: *einem den Geck stechen /ihn zum Besten haben/; aus dem Taue schlagen /widerspenstig, ungehorsam sein, eine unordentliche ausschweifende Lebensart anfangen/; einen zur Bank hauen /durch Rede eine Ehre vernichten/*; Duden: *j-n zu Paaren treiben /veraltend; restlos und völlig in die Enge treiben, niederzwingend/ in die Flucht/schlagen/* у.а. Втрата мотивування фразеологізмами пов'язана з відкиданням звичаїв, повір'їв, реалій або із забуттям історичних фактів, першоджерел і контекстів, які послужили основою переосмислення.

У лінгвістичній літературі демотивацію вважають завершальним етапом розвитку ФО. Проте, аналіз фразеологічних архаїзмів, представлених у нашому матеріалі в значній кількості, свідчить про те, що лише незначна частина фразеологічних архаїзмів “дійшла” до цієї стадії. Отже, демотивація ФО не є основною причиною деактуалізації фразеологізмів. У більшості випадків образні уявлення зберігаються, хоча втрачається їхня актуальність, тому що факти, явища, відображені змінними словосполученнями, втратили свою важливість, злободенність, змінилися суспільні погляди, мовні смаки і звички. Підтвердженням цього положення є такі фразеологічні архаїзми: Campe: *den Wolfspelz anlegen /Gewalt gebrauchen/; alle Fische wegangeln /durch allerlei listig erdachte Mittel sich zu verschaffen wissen/* у.а.

Архаїзація фразеології відбувається в результаті витіснення одних ФО іншими, більш свіжими, які відповідають духові часу і краще відображають специфіку об'єкта найменування. Важливу роль відіграє при цьому суспільна значущість, оригінальність образу, покладеного в основу переосмислення ФО.

Процес витіснення фразеологізмів з мови часто зумовлюється системними факторами. Так, у словнику Кампе ФО *im Trockenen sitzen* кодифікується з значенням *so viel Vermögen besitzen, dass man ohne Sorge leben kann*. Те ж саме значення має ця ФО і на початку 20 століття. У німецькій мові, за показниками словника Л.Рьоріха в середині 18 століття з'являється фразеологізм *auf dem Trockenen sitzen, sein* з значенням *von Mitteln entblößt sein, nicht weiter können*. Тепер ФО *im Trockenen sitzen* перейшла до розряду архаїзмів. А у ФО *auf dem Trockenen sitzen* в 19 столітті з'являється ще одне значення *vor einem leeren Glas sitzen, nichts mehr zu trinken haben*. Обидві ФО базуються на конкретних образах: *im Trockenen sitzen* - сидіти в теплі, затишку, тобто бути матеріально забезпеченим; *auf dem*

Trockenen sitzen - сидіти на міліні, подібно до корабля. Проте внаслідок розвитку “право на існування” дістає друга одиниця з негативною оцінкою. Архаїзація ФО *in Trockenen sitzen* зумовлена внутрішньосистемними намаганнями зняти можливу двозначність цих одиниць.

Значна кількість фразеологізмів, які вживалися в минулому столітті, перейшла до складу архаїзмів. У зв'язку з цим важливо з'ясувати, які фразеологізми демонструють підвищену швидкість деактуалізації. Аналіз фразеологічних архаїзмів засвідчив, що підвищена швидкість архаїзації властива ФО конкретної семантики порівняно з ФО абстрактної семантики, ФО однозначного типу номінації порівняно з ФО багатозначного типу номінації. Чим елементарнішим є фразеологічне значення, тим активнішою є зміна образних засобів, які його об'єктивують.

Значна частина фразеологічних архаїзмів належить до розмовного стилю, що ще раз засвідчує відоме положення про найбільшу рухливість і динамічність фамільярно-розмовного прошарку фразеології. Таким чином, перейшли до розряду архаїзмів такі ФО: *Campe: Wander: er sei mit Hafenschrot geschossen /sagt man von einem possenhaft scherzenden Menschen/; einem den Hobel ausblasen /ihn prügeln/; warm sitzen /sich in einer vorteilhaften Lage, besonders in Ansehung der Vermögensumstände, befinden/* у.а. Серед фразеологічних архаїзмів немало ФО книжного характеру, наприклад: *seine Wanderschaft auf Erden endigen /sterben/; aus dem Wollustbecher trinken /Wolluste genießen /; die Menschheit ablegen, ausziehen /alles Menschliche, besonders die sittliche Würde verleugnen, ablegen, auch für sterben/* у.а.

Розвиток фразеологічного складу сучасної німецької мови відбувається в постійному протиборстві двох основних тенденцій: тенденції до перетворень, змін фразеологічного складу під впливом екстра- та інтралінгвістичних факторів, з одного боку, і тенденції до стабілізації існуючого фразеологічного фонду, з іншого. Категорії змінності та стабільності є двома основними ознаками мови і утворюють діалектичну єдність, яка гарантує здатність мови до функціонування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бородина М.А., Гак В.Г. К типологии и методике историко-семантических исследований /на материале лексики французского языка/. - Л.: Наука, Ленингр. отд-ние, 1979. - 232 с.
2. Будагов Р.А. Что такое развитие и совершенствование языка? - М.: Наука. 1977. - 263 с.
3. Гак В.Г. Семантическая структура слова как компонент семантической структуры высказывания // Семантическая структура слова. Психолінгвістическіе исследования. - М.: Наука, 1971. - С. 78-96.
4. Дмитриева О.А. Функционирование и развитие устойчивых словесных комплексов, имеющих в своем составе компоненты - имена родства /16-20 вв./: Дис. ... канд. филол.наук. - М.; 1984. - 321 с.

5. Кораблина Л.П. Развитие средств фразеологической номинации современного немецкого языка /XIX-XX вв./: Дис. ... канд.филол.наук. - М., 1987. - 207 с.
6. Митина Т.В. Семантическая значимость компонентов фразеологических единиц немецкого языка: Дис. ... канд. филол.наук. - М., 1980. - 229 с.
7. Мокиенко В.М. Искажение фразеологического образа и семантическая динамика фразем // Сб. науч.тр. - Тула, 1975. - Вып. I. - С. 33-44.
8. Назарян А.Г. История развития французской фразеологии: Учеб.пособие для студ. ун-тов и фак. иностр.яз. -М.: Высш.шк., 1981. - 169 с.
9. Чернышева И.И. Фразеология современного немецкого языка. - М.: Высш.шк., 1970. - 199 с.
10. Černyševa I.I. Zum Problem der phraseologischen Semantik // Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl-Marx Universität Leipzig: Gesellschafts -und sprachwissenschaftliche Reihe. - 1981. - Heft 5. - S. 424-429.
11. Schippan T. Zur Wortschatzentwicklung in der DDR // Deutsch als Fremdsprache. - Leipzig, 1979. - № 4. - S. 203-208.

ЛЕКСИКОГРАФІЧНІ ДЖЕРЕЛА

1. Campe H.-J. Wörterbuch der deutschen Sprache. - Braunschweig Schulbuchhandlung. 1807-1811. - Bd. 1. -1023 S.; Bd. 2. - 1116 S.; Bd. 3. - 908 S.; Bd. 4. - 940 S.; Bd. 5. - 977 S.; Bd. 6. - 673 S.
2. Duden: 1989-1997: der Duden: in 12 Bänden / hrsg. vom Wissenschaftl. Rat der Dudenredaktion: Günther Drosdowski. – Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich: Dudenverlag, 1989-1997.
3. Röhrich L. Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten: in 2 Bd. - 4 Aufl. - Freiburg-Basel-Wien: Herderverlag, 1976. - 1256 S.
4. Wander K.-J. Deutsches Sprichwörterlexikon. Leipzig: Brockhausverlag, 1867-1876. - Bd. I. - 776 S.; Bd. 2. - 768 S.; Bd. 3. - 752 S.; Bd. 4. - 730 S.; Bd. 5. - 736 S.; Bd. 6. - 760 S.

АННОТАЦІЯ

В статтє рассматривается омонимия и деактуализация фразеологизмов немецкого языка. Устанавливается природа взаимоотношений двух основных тенденций развития: тенденции к изменению фразеологической семантики под воздействием факторов экстра- и интралингвистического характера и тенденции к ее стабильности. Подчеркивается важность многоплановости и актуальности образа, положенного в основу значения, в развитии семантики ФО.

SUMMARY

The article deals with homonymy and deactualization of German language phraseological units. The nature of relationships of two main tendencies of development is

established: the tendencies to change phraseological semantic under the extralinguistics and intralinguistics reasons and tendency to its repeatability. Also are underlined the importance of polyplane and actuality of image which based for thinking over in the development of phraseological semantic.